Prorok – všeobecná charakteristika

Category: proroci
written by Drahoslav Vajda | 1. júla 2026

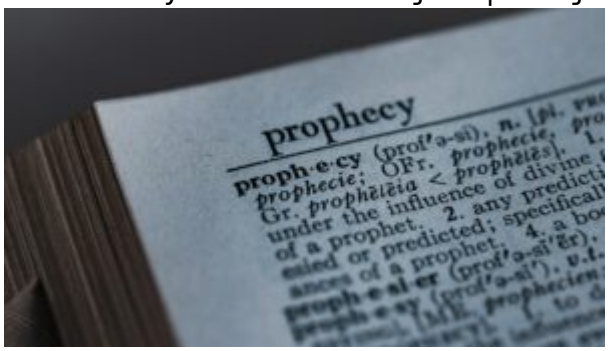

Predslov k článkom o prorokoch

Ľudia od nepamäti túžili poznať budúcnosť a to, čo ich čaká. Nielen jednotlivci, ale aj celé národy. Boh v celej histórii povoláva niektorých ľudí, skrze ktorých oznamuje svoju vôľu pre prítomnú dobu, ale ohlasuje aj budúce veci. Cyklus článkov o prorokoch z priečinka „Proroci a proroctvá“ je venovaný Božím služobníkom prorokom – starozákonným i novozákonným –, ktorí sprostredkovávajú Božie slovo a jeho vôľu ľuďom.

Úvod

História ľudstva po vyhnaní z rajskej záhrady je plná tragických udalostí, neistoty a nepokojov, ale aj zasľúbení a nádeje. Boží ľud žije uprostred všetkých týchto udalostí, ktoré postihujú národy sveta. Môžeme si však istí, že náš Boh – Hospodin, panovník nad všetkými národmi a celým stvorenstvom -, je za každej situácie zvrchovaným vládcom. Aj dnešná doba v celosvetovom merítku je dobou súženia a útrap, ale Boží ľud má uistenie o pokoji a záchrane a istú nádej večného života, ktorú má odloženú v nebesiach. Zasľúbenia o týchto dobrých veciach milostivý Bohaj aj uprostred svojich súdov oznamoval svojmu ľudu skrze svojich služobníkov prorokov: „*Požehnaný muž, ktorý sa nadeje na Hospodina a ktorého nádejou je Hospodin! A bude ako strom, zasadený nad vodami, a ktorý zapustil svoje korene nad riekou; nebude sa báť, keď prijde horúčava, ale jeho list bude zelený, ani sa nebude starať v suchý rok ani neprestane rodiť ovocie*“ (Jeremiáš 17:7-8; tež Žalm 1).

Blahoslavený človek, ktorý svoju nádej vložil do Hosponina bez ohľadu na situáciu a okolnosti v ktorých sa nachádza. Jeremiáš toto posolstvo oznamoval počas svojeje služby v rokoch 627-570 pred Kr., ale tieto slová sú rovnako aktuálne aj v dobe, ktorú teraz žijeme. Nezabúdajme, že je to náš Boh, náš nebeský Otec, ktorý vládne aj uprostred prítomných súdov a ťažkostí.

Dnes žijeme vo svete vedy a techniky, informatiky a sofistikovaných technológií. Dnes viac ako v minulosti hrozí nebezpečenstvo, že človek namiesto toho, aby sa primkol k svojmu Stvoriteľovi a u hľadalo pomoc, riešenie a vysvetlenie situácie práve u neho, odkláňa sa od Hospodina a spoliehať sa na ľudskú múdrosť a ľudské riešenia.To je to najhoršie, čo sa nám môže prihodiť. Hospodin dopúšťa súdy na tento svet a to preto, aby sa človek zastavil a navrátil sa k nemu:

„Nadej sa na Hospodina celým svojím srdcom a nespoliehaj sa na svoju rozumnosť. Poznávaj ho na všetkých svojich cestách, a on bude urovnávať tvoje stezky. Nebuď múdrym vo svojich vlastných očiach; boj sa Hospodina a odstúp od zlého“ (Príslovie 3:5).

„Hospodin riekol: Dám ti rozum a vyučím ťa ceste, po ktorej pojdeš; dám radu obrátiac na teba svoje oko“ (Žalm 32:8)

Všeobecne o prorokoch

Povedané jednoducho: *Prorok* je človek, prostredníctvom ktorého Boh hovorí k ľuďom. Prorok *prorokuje,* čiže *oznamuje posolstvo,* ktoré mu uložil Boh. Človeka za proroka môže ustanoviť len Hospodin (2. Mojžišova 3:1-4:17, hlavne verš 16; Izaiáš 6; Jeremiáš 1:4-19; Ezechiel 1-3; Ozeáš 1:2; Ámos7:14-17 ; Jonáš 1:1). Len falošný prorok si osvojuje prorocký úrad z vlastnej vôle (Jeremiáš 14:14, 23:21). Hospodin svoje tajomstva a svoju radu zjavoval skrze svojich prorokov (Jeremiáš 23:22; Ámos3:7), skrze ľudí, ktorých si k tomuto účelu vyvolil a povolal on sám.

Prorok prichádzal k ľuďom ako ten, kto bol povolaný k tomu, aby stál pred Hospodinom (1. Kráľovská 17:1; 18:1). Jeho služba má tieto dve stránky: **1.** Sprostredkováva Božie slovo a jeho vôľu ľuďom a **2.** Prednáša Bohu prosby ľudí a modlí (prihovára) sa za nich. V histórii viacerí proroci stáli pred kráľmi a vládcami, a tak zohrali dôležitú úlohu v živote kráľovstva a celého národa.

Prečo študovať prorokov?

Prečo je aj v dnešnej novozákonnej dobe dôležité študovať prorokov? Túto dôležitosť vysvetľuje apoštol Pavel v 1. liste Korintským 10, kde vo verši 11 píše, že všetko to, čo sa udialo s Izraelom je v Písme zapísané na naše napomenutie. To, čím Izrael prešiel nám má slúžiť na ponaučenie aj ako výstražný príklad.

Boží proroci

Takmer každý Boží prorok vedel o chvíli svojho od Boha priameho povolania za proroka (2. Mojžišova 3:1-4:18; 1. Samuelova 3:1-15, 19-21; Izaiáš 6 a ďalší). Pomazanie Svätým Duchom je súčasťou povolania do prorockej služby (napr. Zachariáš 7:12 a 1. Petrov 1:10-11).

Proroci, hlavne tí starozákonní, majú nasledovné pomenovanie[1)]

Vslove *prorok* nachádzame zakomponovaný aj rozsah činnosti (agendu) jeho úradu a úradu proroka všešobecne.

1) Proroci sú „hovorcovia“, sú „Božími ústami“ (Jeremiáš 15:19). Ich vzťah k Bohu je podobný, akým bol vzťah Árona k Mojžišovi: „*Áron, tvoj brat, bude tvojím prorokom*“ (2. Mojžišova 7:1-2) „*a bude tak, že on ti bude ústami a ty mu budeš Bohom*“ (4:15-16).

Je to Svätý Duch, ktorý „nesie (pudí)“ prorokov (2. Petrov 1:21), vkladá im do úst svoje slová (5. Mojžišova 18:18; Jeremiáš 1:9), „hovorí skrze nich“ (2. Samuelova 23:2). Ich jazyk je ako „*pero hbitého pisára*“ (Žalm 45:2) a ich posolstvá sú „reči Božie“ (1. Petrov 4:11). Preto v Biblii čítame: „Tak hovorí Hospodin!“

2) Proroci sú „vidiaci“. Svoje proroctvá najprv videli a až potom ich mohli oznamovať (1. Kronická 29:29 Izaiáš 30:10). Preto sú tieto proroctva nazvané *videním*, hoci nie sú výhradne sprevádzané víziami (napr. Izaiáš 1:1). Formy prorockých videní sú rozličné:

a) Vnem prostredníctvom *vonkajšieho* zmyslu, pričom prorok zostáva v tele – nie je to „vytrženie ducha“ (Zjavenie 1:10). Vidí a počuje prostredníctvom svojich fyzických zmyslov (4. Mojžišova 12:8):

Mojžiš pri horiacom kry vidí a počuje (2. Mojžišova 3. kapitola);

Samuel počuje, ale nevidí (1. Samuelova 3);

Daniel vidí, ale nepočuje (Daniel 5:25);

Abrahám vidí i počuje (1. Mojžišova 18).

b) Vnem prostredníctvom *vnútorného* zmyslu. Prorok je v stave „vytrženia ducha“ (Zjavenie 1:10). Navonok má oči zavreté, do vnútra však otvorené (4. Mojžišova 24:3, 15) . „Vidí“ a „počuje“ vnútorne. Týmto vnútorným „videním“ prijíma zjavenie obrazu („víziou“), ku ktorému je však často potrebné slovné objasnenie (Ámos 7:7-9. 8:2; Zachariáš 1:8-9, 4:4-7; Daniel 7 kapitola, 8:15)-16, ktorého sa mu dostáva „vnútorným“ počutím.

c) Vnem prostredníctvom *zintenzívnenia prirodzeného duševného života.* V tomto prípade Boh zintenzívňuje **sny** a robí z nich prostredníkov svojho posolstva (napríklad v prípade faraóna, Nabuchodonozora, Jozefa), alebo vystupňuje **mozgovú činnosť** a pozdvihne reč do nadšeného tónu a výšky, ak to bolo napríklad v prípade Anny (1. Samuelova 2), Márie (Lukáš 1:46) a Zachariáša (Lukáš 1:67).

3) Proroci sú „strážni“. „*Postavím sa na svoju stráž, stanem si na hradbu a budem vyzerať, aby som videl, čo mi bude hovoriť, a čo odpoviem na svoje karhanie. A Hospodin mi odpovedal a riekol…*“ (Habakuk 2:1-2; tiež Izaiáš 21:8). Z „vysokých miest“ (pozorovateľni) sa dívajú na *prítomnosť*. „*A postavil som nad vami pozorujúcich strážnych…*“ (Jeremiáš 6:17). Ako

historickí ľudia hovoria historickým ľuďom – hovoria k svojim súčasníkom z postavenia v tom istom čase, ako sú oni. Preto ľud súčasne varujú i napomínajú: „*Synu človeka, dal som ťa za strážcu domu Izraelovmu, aby si počujúc slovo z mojich úst napomenul ich odo mňa*“ (Ezechiel 3:17). Sú svedomím všetkých, a ako takí sú aj ich stržni a pastieri (Zachariáš 10:2-3,11:3, 16-17; Ezechiel 34:2).

Ako strážni v prítomnom čase vidia tiež do budúcnosti a vidia súd a jeho naplnenie (Izauáš 21:5-12). „*Počuj! Hlas tvojich strážnych! Pozdvihli svoj hlas, radostne prespevujú všetci spolu, lebo uvidia, zoka-voko, keď sa Hospodin navráti na Sion*“ (Izaiáš 52:8, 62:6-7). Ako celok sú ľudu prorokmi, jeho svedomím, jeho očami, ušami a dozorcami či kontrolórmi.

4) Prorok je „Boží muž“ (1. Kráľov 13:1). Proroci sú zasvätenými osobnosťami Bohu ako „svätí muži“ (2. Petrov 1:21). Neposvätení proroci[A)] sú výnimkou a nikdy nebývajú trvalými Božími služobníkmi. Boh žiada nielen ústa proroka, ale aj jeho srdce. Hospodin povedal: „*V tých, ktorí pristupujú ku mne, budem posvätený, a pred tvárou všetkého ľudu budem oslávený*“ (3. Mojžišova 10.3; Izaiáš 52:11).

Pomenovanie „Boží muž“ vychádza z toho, ako proroka videl ľud. Prvýkrát sa toto pomenovanie objavuje v súvislosti s Mojžišom (5- Mojžišova 33:1) a používalo sa až do konca kráľovstva (napríklad 1. Samuelova 2:27; 1. Kráľov 13 atď.).

Zo slov Sunemanky je možné usudzovať, že pomenovanie „Boží muž“ malo vyjadrovať rozdiel v postavení a charaktere proroka a ostatných ľudí: „*A riekla svojmu mužovi: Hľa, prosím, viem, že je to muž Boží, svätý, ktorý to ustavične chodieva popri nás“* (2. Kráľov 4:9). Jej slová sa vzťahujú na proroka Elizea.

5) Proroci sú pomenovaní aj ako „*jeho, tvoj* alebo *môj služobník*“. Zdá sa, že ľudia neoslovoval prorokov „Boží služobník“, ale Boh prorokov často oslovoval slovami „môj služobník“ a v dôsledku toho sa používali aj ďalšie pomenovania ako „jeho“ a „tvoj služobník“ (napr. 2. Kráľov 17:13, 23, 21:10, 24:2; Ezdráž 9:11; Jeremiáš 7:25), čo vyjadrovalo vzťah proroka k Bohu. Ako prvý, tento titul obdržal Mojžiš (Józua 1:1).

V závere tohto oddielu môžeme povedať, že:

Každý prorok je svojráznou osobnosťou. Ako *človek* je nositeľom „pečate svojej doby“, , ako *prorok* je nositeľom „pečate Boha “.

Každý z prorokov je svojim spôsobom Božími „ústami“, aj keď – povedané hudobnou rečou – tóny, ktoré mu vychádzajú z úst, sú tu vyššie (Izaiáš 40-65), tu hlbšie (Izaiáš 13-23). Rozličná je i farba a sila jednotlivých hlasov, ale ako zbor vytvárajú jednu nádhernú harmóniu jej jediného a jedinečného Skladateľa[2)].

Tak „*za dávna mnoho ráz a mnohým spôsobom hovorieval Boh otcom v prorokoch…*“ (Židom 1:1). Základný účel poslania a posolstva prorokov však bol vždy ten

istý: Milujúca Božia svätosť a jej skonkretizovanie v tomto svete súdom a milosťou.

Falošní proroci

Povedľa skutočných Božích prorokov boli v Izraeli aj falošní proroci. Aj falošní proroci sa odvolávali na Hospodina. Ako ich rozpoznať? Príkladom sú proroci opísaní v 1. Kráľov 22 (Micheáš varoval pred porážkou, ale Cddekiáš sľuboval veľké víťazstvo). V Jeremiášovi 28 stoja vedľa seba Jeremiáš, ktorí na sebe nosí jarmo symbolizujúce porobu a Chananiáš, syn Azúrov, ktorý mu jarmo sníme a poláme ho na znak oslobodenia. Ktorý z nich bol pravým Božím prorokom?

A nasledujúci prípad: V situácii, keď starý prorok z Bétela volal späť Božieho muža (1. Kráľov 13:18-22), bolo by možné rozpoznať, kedy hovorí pravdu a kedy klame? Otázka rozpoznania pravých a falošných prorokov je praktická a má veľmi dôležitý duchovný význam. V Starom zákone máme miesta, ktoré výslovne hovoria o falošných prorokoch:

Takým je 5. Mojžišova 13:1 a 18:20-22. Kapitola 18 predkladá negatívny test: **čo sa nesplnilo**, **nepovedal Hospodin**. Tu sa nehovorí, že hlavným znakom pravého proroctva je jeho splnenie. Podľa 5. Mojžišovej testom falošnosti proroka nie je to čo sa splnilo, ale to, čo prorok vyhlasoval za slovo Hospodinovo a sa nesplnilo. To, čo vyriekne Hospodin sa vždy naplní, ale niekedy sa naplnia i slová falošných prorokov, aby Boh vyskúšal svoj ľud.

V kapitole 13 a veršoch 1-5 sa píše, že: „*Keby povstal v tvojom strede prorok alebo niekto taký, komu by sa sníval sen, a dal by ti nejaké znamenie alebo nejaký zázrak, a keby aj prišlo znamenie alebo zázrak, o ktorom by ti hovoril, a povedal by: Poďme za inými bohmi, ktorých si neznal, a slúžme im! Neposlúchneš na slová toho proroka alebo na slová toho, komu by sa sníval nejaký taký sen, lebo Hospodin, váš Boh, vás to skúša, aby zvedel, či milujete Hospodina, svojho Boha, celým svojím srdcom a celou svojou dušou. Hospodina, svojho Boha, budete nasledovať a jeho sa budete báť, jeho prikázania budete ostríhať a na jeho hlas budete počúvať; jemu budete slúžiť a jeho sa budete verne pridŕžať. A ten prorok alebo ten, komu by sa sníval taký sen, zomrie, pretože hovoril to, **čím by vás odvrátil od Hospodina, vášho Boha**, ktorý vás vyviedol z Egyptskej zeme*“. Takto je to uvedené v celej tejto kapitole: Kto sa snaží odviesť ľud od Hospodina, ak keby sa naplnili sny alebo iné znamenia, je falošný prorok a musí zomrieť, aj keby to bol rodný brat. Falošný prorok odvracia ľudí od Hospodina.

Čo sa týka 5. Mojžišova 13 a odpovede na otázku, kto je falošný prorok, ide o test vzhľadom na Božie zjavenie uvedené v 2. Mojžišovej. Falošný prorok hovorí ľuďom: „*Poďme za inými bohmi, ktorých si neznal, a slúžme im!*“ (5. Mojžišova 13:2 a ďalej) Takýto prorok ich vlastne zvádza k odpadnutiu od Hospodina, ktorý ich vyviedol z egyptskej krajiny (verše 5 a 10).

V 2. Mojžišovej zapísaným Božím zjavením je stanovená norma, podľa ktorej môžeme posúdiť všetko ďalšie učenie a zjavenie starozákonnej doby. Proroci

mohli tvrdiť, že hovoria v mene Hospodinovom, ale pokiaľ sú v rozpore zo zjavením, ktoré prišlo skrze Mojžiša (povieme: *pokiaľ nie sú pod autoritou Mojžiša*), jedná sa o falošného proroka. Pri týchto úvahách nezabudnime, že hovoríme o starozákonnej dobe, teda o dobe pred novozákonným zjavení (Židom 1:1).

Podľa Jeremiáša falošný prorok je ten, ktorý žije nemorálne (Jeremiáš 23:10-14) a ani v druhých nebuduje barieru proti hriechu (verš 17). Pravý prorok sa snaží zastaviť vplyv a šírenie hriech a volá ľudí ku svätosti (verš 22).

Prorok Ezechiel v kapitolách 12 – 14 píše, že existujú proroci, ktorí sa riadia svojou vlastnou múdrosťou a nemajú slovo od Hospodina (13:2 a ďalej). Znakom týchto prorokov je ich zvesť: slovo o pokoji, krátkozraký optimizmus (13:1-16, verš 10!) a výroky, ktorým chýba morálny obsah – zarmucujú spravodlivých a povzbudzujú svojvoľníkov (verš 22). V protiklade týmto prorokom je prorok, ktorý poukazuje na ich hriešne srdce (14:4 a ďalšie). Pri starozákonných textoch treba byť opatrný pri štúdiu proroctiev o pokoji. Slovo o pokoji v niektorom okamžiku môže byť od Boha, avšak v každom prípade musí korešpondovať s duchom zjavenia daného v 2. Mojžišovej – tzn. pokoj môže prísť len vtedy, keď je naplnený Boží oprávnený nárok na poslušnosť a svätosť ľudu.[3)]

Keď píšeme o starozákonných *prorokoch* a *proroctvá*ch, musíme mať stále na pamäti, že pravý prorok tej doby je Bohom poverený, aby Izraelu pripomenul požiadavky mojžišovskej zmluvy.

Poznámky (A) a zdroje (1-3)

A) Takým bol Balám (4. Mojžišova 2:17-18) a Saul (1. Samuelova 19:23). Porovnaj Kaifáš (Ján 11:51).

1) Erik Sauer, *Svtání spási sveta*, str. 123-128

2) Zdroj 1) str. 128.

3) J. D. Douglas(vedúci redaktor), *Nový biblický slovník*, Návrat domů, Praha 2017; heslo: *Proroctví*, *Proroci*